Samling af Afgørelser

RETTENS DOM (Fjerde Afdeling)

16. september 2013 *

»Konkurrence — karteller — belgiske, tyske, franske, italienske, nederlandske og østrigske markeder for badeværelsesudstyr og -inventar — afgørelse, der fastslår en overtrædelse af artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 — koordinering af prisforhøjelser og udveksling af følsomme kommercielle oplysninger — tilregnelse af den ulovlige adfærd — bøder — retningslinjer for beregningen af bøder af 2006 — overtrædelsens grovhed — formildende omstændigheder — økonomisk krise — samarbejdsmeddelelsen af 2002 — bødenedsættelse — betydelig merværdi«

I sag T-412/10,

Roca, Saint-Ouen-l'Aumône (Frankrig), ved advokat P. Vidal Martínez,

sagsøger,

mod

Europa-Kommissionen, først ved F. Castillo de la Torre, A. Antoniadis og F. Castilla Contreras, derefter ved F. Castillo de la Torre, A. Antoniadis og F. Jimeno Fernández, som befuldmægtigede,

sagsøgt,

angående en påstand om delvis annullation af Kommissionens afgørelse K(2010) 4185 endelig af 23. juni 2010 om en procedure i henhold til artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39.092 – Badeværelsesudstyr og -inventar) og en påstand om nedsættelse af den bøde, sagsøgeren er blevet pålagt ved denne afgørelse,

har

RETTEN (Fjerde Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, I. Pelikánová, og dommerne K. Jürimäe (refererende dommer) og M. van der Woude,

justitssekretær: ekspeditionssekretær J. Palacio González,

på grundlag af den skriftlige forhandling og efter retsmødet den 6. marts 2013,

afsagt følgende

* Processprog: spansk.

Dom [1]

[udelades]

Retsforhandlinger og parternes påstande

30 Ved stævning indleveret til Rettens Justitskontor den 9. september 2010 har sagsøgeren anlagt nærværende sag.

31 På grundlag af den refererende dommers rapport har Retten (Fjerde Afdeling) besluttet at indlede den mundtlige forhandling og har som led i foranstaltninger med henblik på sagens tilrettelæggelse i henhold til artikel 64 i Rettens procesreglement stillet Kommissionen et skriftligt spørgsmål, som den har besvaret inden for den fastsatte frist.

32 Parterne har afgivet mundtlige indlæg og besvaret Rettens skriftlige og mundtlige spørgsmål under retsmødet den 6. marts 2013.

33 Sagsøgeren har nedlagt følgende påstande:

— Den anfægtede afgørelses artikel 1 og 2 annulleres, for så vidt som de vedrører sagsøgeren.

— Den bøde, sagsøgeren er blevet pålagt, nedsættes.

— Kommissionen tilpligtes at betale sagens omkostninger.

34 Kommissionen har nedlagt følgende påstande:

— Frifindelse.

— Sagsøgeren tilpligtes at betale sagens omkostninger.

Retlige bemærkninger

[udelades]

1. *Påstanden om delvis annullation af den anfægtede afgørelse*

[udelades]

Det femte anbringende om sagsøgerens samarbejde

171 Med det femte anbringende har sagsøgeren gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og begået en åbenbar fejl ved anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen af 2002, idet den ikke har indrømmet sagsøgeren en bødenedsættelse i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002. Sagsøgeren har endvidere nedlagt påstand om en bødenedsættelse i henhold til punkt 29 i retningslinjerne af 2006 på grund af sit samarbejde. Dette andet argument må fortolkes således, at sagsøgeren har gjort gældende, at selskabet burde være blevet indrømmet en bødenedsættelse for sit samarbejde i henhold til dette punkt, og at sagsøgeren således foreholder Kommissionen at have begået en fejl ved anvendelsen af dette punkt.

1 — Der gengives kun de præmisser i denne dom, som Retten finder det relevant at offentliggøre.

Tilsidesættelse af princippet om beskyttelse af den berettigede forventning og tilsidesættelser og fejl ved anvendelsen af samarbejdsmeddelelsen af 2002

172 Sagsøgeren har for det første kritiseret Kommissionen for, at den ikke har indrømmet sagsøgeren en bødenedsættelse på trods af den omstændighed, at Kommissionen ved skrivelse af 8. december 2006 gav sagsøgeren meddelelse om, at selskabet var berettiget til en betinget bødenedsættelse. Sagsøgeren har i den henseende gjort gældende, at Kommissionen har tilsidesat princippet om beskyttelse af den berettigede forventning.

173 For det andet har sagsøgeren anfægtet Kommissionens vurdering, hvorefter de oplysninger, sagsøgeren fremlagde i forbindelse med selskabets anmodning om bødenedsættelse, ikke havde betydelig merværdi. Sagsøgeren har i den henseende i det væsentlige gjort gældende, at de oplysninger, selskabet fremlagde i forbindelse med dets anmodning om bødenedsættelse, repræsenterede en betydelig merværdi, fordi Kommissionen uden disse oplysninger ikke ville have kunnet bevise den overtrædelse vedrørende keramiske artikler, der blev begået i Frankrig i 2004. Endvidere har sagsøgeren anført, at selskabet ikke ved et manglende samarbejde har undermineret værdien af de fremlagte oplysninger, idet det ikke har anfægtet de faktiske omstændigheder, men udelukkende den retlige kvalificering deraf.

174 Kommissionen har bestridt, at sagsøgerens anbringender er begrundede. Den har for det første gjort gældende, at merværdien af de oplysninger, sagsøgeren har fremlagt, ikke kunne karakteriseres som betydelig. Således var den erklæring, sagsøgeren afgav, af generel karakter, mens de erklæringer, Ideal Standard afgav, var konkrete og udførlige. Desuden kunne overtrædelsen bevises ved de talrige tabeller, som omhandlede udveksling af oplysninger, og Ideal Standards udtrykkelige og udførlige bekræftelse deraf, som støttes af et dokument, der blev udarbejdet efter et møde. For det andet har Kommissionen gjort gældende, at sagsøgeren i sit svar på klagepunktsmeddelelsen har anført meget udførlige argumenter, som anfægter bevisværdien af de oplysninger, hvorpå Kommissionen har støttet sig, særlig bevisværdien af de oplysninger, som Ideal Standard har fremlagt vedrørende prisaftalen af februar 2004. Kommissionen har endvidere anført, at en virksomhed ikke kan basere sin anmodning om bødenedsættelse på faktiske omstændigheder, som Kommissionen i sidste instans ikke holder virksomheden ansvarlig for, idet fordelen ved dette samarbejde allerede afspejles i den omstændighed, at Kommissionen beslutter at frafalde visse klagepunkter, og at virksomheden som følge deraf ikke anses for ansvarlig eller pålægges en bøde.

175 For det første må de betingelser, under hvilke en virksomhed kan opnå bødenedsættelse i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002, bringes i erindring. For det andet må det undersøges, om de oplysninger, som sagsøgeren har fremlagt i forbindelse med selskabets anmodning om bødenedsættelse, repræsenterer en betydelig merværdi, før det i givet fald for det tredje undersøges, om Kommissionen med rette kunne nå den konklusion, at sagsøgeren havde ret til en betinget bødenedsættelse, som meddelt ved skrivelse af 8. december 2006.

176 Det bemærkes for det første, at Kommissionen i samarbejdsmeddelelsen af 2002 har fastsat betingelserne for, hvornår virksomheder, der samarbejder med Kommissionen i forbindelse med dennes undersøgelser af en kartelsag, kan fritages for bøder eller få nedsat den bøde, de ellers ville være blevet pålagt (Rettens dom af 17.5.2011, sag T-343/08, Arkema France mod Kommissionen, Sml. II, s. 2287, præmis 129).

177 I medfør af punkt 20 i samarbejdsmeddelelsen af 2002 »[kan] virksomheder, der ikke opfylder betingelserne [for at opnå en bødefritagelse], […] være berettiget til en nedsættelse af bøder, de ellers ville være blevet pålagt«.

178 Punkt 21 i samarbejdsmeddelelsen af 2002 bestemmer, at »[f]or at være berettiget [til en nedsættelse af bøden i medfør af nævnte meddelelses punkt 20] skal en virksomhed forsyne Kommissionen med bevismateriale vedrørende den formodede overtrædelse, som repræsenterer en betydelig merværdi i forhold til det bevismateriale, Kommissionen allerede er i besiddelse af, og bringe sin deltagelse i den formodede ulovlige aktivitet til ophør senest på det tidspunkt, hvor den fremlægger bevismaterialet«.

179 Punkt 22 i samarbejdsmeddelelsen af 2002 definerer begrebet »betydelig merværdi« som følger:

»Begrebet »merværdi« betegner, i hvor høj grad det fremlagte bevismateriale i sig selv og/eller på grund af sin detailrigdom styrker Kommissionens muligheder for at bevise de pågældende forhold. I sin vurdering vil Kommissionen normalt anse skriftligt bevismateriale, der stammer fra det tidsrum, som forholdene vedrører, for at have større værdi end bevismateriale, der fremkommer senere. Bevismateriale, der er direkte relevant for de pågældende forhold, vil ligeledes normalt blive anset for at have større værdi end bevismateriale, som kun har indirekte relevans.«

180 Punkt 23, litra b), første afsnit, i samarbejdsmeddelelsen af 2002 indeholder tre grupper af bødenedsættelser. Den første virksomhed, der opfylder betingelsen i nævnte meddelelses punkt 21, har ret til en nedsættelse af bøden på mellem 30 og 50%, den anden virksomhed en nedsættelse på mellem 20 og 30% og de efterfølgende virksomheder en maksimal nedsættelse af bøden på 20%.

181 Punkt 23, litra b), andet afsnit, i samarbejdsmeddelelsen af 2002 angiver, at »[f]or at kunne fastsætte nedsættelsens størrelse inden for hver af disse grupper vil Kommissionen tage tidspunktet for fremlæggelsen af det fremlagte bevismateriale, som falder ind under betingelserne fastlagt under [nævnte meddelelses artikel 21], i betragtning, foruden hvorvidt det repræsenterer betydelig merværdi«, og at Kommissionen »også kan tage omfanget og varigheden af samarbejde tilvejebragt af virksomheden efter datoen for fremlæggelsen i betragtning«.

182 Det følger af selve logikken i samarbejdsmeddelelsen af 2002, at den virkning, som ønskes opnået med denne meddelelse, er at skabe usikkerhed i kartellet og at tilskynde til en angivelse til Kommissionen. Denne usikkerhed skyldes netop den omstændighed, at karteldeltagerne ved, at kun en blandt dem kan få indrømmet en bødefritagelse ved at angive de andre deltagere i overtrædelsen, hvorved disse løber en risiko for at få pålagt strengere bøder. Inden for rammerne af denne ordning og ifølge den samme logik skal de virksomheder, der er hurtigst til at samarbejde, indrømmes en større nedsættelse af de bøder, som de ellers ville blive pålagt, end den nedsættelse, som indrømmes de virksomheder, der samarbejder på et senere tidspunkt (Rettens dom af 5.10.2011, sag T-39/06, Transcatab mod Kommissionen, Sml. II, s. 6831, præmis 379).

183 Den kronologiske orden og den hastighed, hvormed kartelmedlemmer samarbejder, udgør således grundelementer i den ordning, der er indført ved nævnte samarbejdsmeddelelse (dommen i sagen Transcatab mod Kommissionen, nævnt i præmis 182 ovenfor, præmis 380).

184 Det bemærkes i denne forbindelse, at selv om det påhviler Kommissionen at angive grundene til, at den vurderer, at det af virksomheder inden for rammerne af samarbejdsmeddelelsen fremlagte materiale udgør et bidrag, der begrunder en bødenedsættelse, eller modsat ikke udgør et sådant bidrag, påhviler det derimod de virksomheder, der ønsker at anfægte Kommissionens afgørelse i den henseende, at godtgøre, at Kommissionen i mangel af sådanne af virksomhederne frivilligt fremlagte oplysninger i det væsentlige ikke ville have været i stand til at godtgøre overtrædelsen og således vedtage en afgørelse om pålæggelse af bøder (jf. i denne retning Domstolens dom af 24.9.2009, forenede sager C-125/07 P, C-133/07 P, C-135/07 P og C-137/07 P, Erste Group Bank m.fl. mod Kommissionen, Sml. I, s. 8681, præmis 297, og dommen i sagen Arkema France mod Kommissionen, nævnt i præmis 176 ovenfor, præmis 135).

185 I betragtning af begrundelsen for nedsættelsen kan Kommissionen ikke se bort fra brugbarheden af de fremlagte oplysninger, som nødvendigvis afhænger af det bevismateriale, den allerede er i besiddelse af (Rettens dom af 28.4.2010, forenede sager T-456/05 og T-457/05, Gütermann og Zwicky mod Kommissionen, Sml. II, s. 1443, præmis 220, og dommen i sagen Arkema France mod Kommissionen, nævnt i præmis 176 ovenfor, præmis 136).

186 Når en virksomhed som led i samarbejdet blot bekræfter, men mindre præcist og udførligt, visse oplysninger, som en anden virksomhed allerede har fremlagt som led i samarbejdet, kan førstnævnte virksomheds samarbejde – skønt det kan have en vis nytte for Kommissionen – ikke anses for at have et omfang, der kan sammenlignes med omfanget af det samarbejde, der blev udvist af den virksomhed, der først fremlagde de pågældende oplysninger. En forklaring, der kun i en vis udstrækning bekræfter en forklaring, som Kommissionen i forvejen var i besiddelse af, letter således ikke dens arbejde væsentligt. Dermed er forklaringen ikke tilstrækkelig til, at den kan begrunde en nedsættelse af bøden som følge af samarbejde (jf. dommen i sagen Arkema France mod Kommissionen, nævnt i præmis 176 ovenfor, præmis 137 og den deri nævnte retspraksis).

187 Det fremgår imidlertid også af retspraksis, at en erklæring fra en virksomhed, der beskyldes for at have deltaget i et kartel, hvis rigtighed bestrides af flere andre anklagede virksomheder, ikke uden støtte i andre beviser kan betragtes som et tilstrækkeligt bevis for, at en overtrædelse er begået af disse sidste virksomheder (dommen i sagen JFE Engineering m.fl. mod Kommissionen, nævnt i præmis 130 ovenfor, præmis 219; jf. i denne retning Rettens dom af 14.5.1998, sag T-337/94, Enso-Gutzeit mod Kommissionen, Sml. II, s. 1571, præmis 91).

188 Endelig gælder det, at selv hvis det medgives, at Kommissionen har en skønsmargen ved undersøgelsen af den betydelige merværdi, som de oplysninger, der er blevet indgivet til Kommissionen i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002, repræsenterer, kan Retten ikke desto mindre ikke støtte sig på denne skønsmargen for at afvise at udøve en tilbundsgående kontrol af både retlige og faktiske omstændigheder i forbindelse med Kommissionens vurdering i den henseende (jf. analogt dommen i sagen Chalkor mod Kommissionen, nævnt i præmis 35 ovenfor, præmis 62).

189 For det andet skal de argumenter, som sagsøgeren har fremført, og som er gengivet i præmis 173 ovenfor, undersøges i lyset af betragtningerne i præmis 176-188 ovenfor.

190 Det bemærkes i den henseende, at Kommissionen i 1291.-1293., 1295., 1297., 1299. og 1300. betragtning til den anfægtede afgørelse i det væsentlige har givet tre begrundelser for nægtelsen af at indrømme sagsøgeren en bødenedsættelse. For det første har Kommissionen for så vidt angår de oplysninger, sagsøgeren har fremlagt om overtrædelsen vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004, bemærket, at Ideal Standard allerede havde oplyst den om eksistensen af en udveksling af udførlige oplysninger og bl.a. havde videregivet tabeller til Kommissionen, som angav en udveksling af oplysninger om salg i sommeren 2004. De oplysninger, som sagsøgeren fremlagde, var endvidere af generel karakter og ikke understøttet af samtidige beviselementer, og deres bevismæssige værdi var blevet anfægtet af flere andre virksomheder under den administrative procedure. Hvad for det andet angår overtrædelsen vedrørende vandhaner og armaturer i Frankrig fremlagde sagsøgeren ingen oplysninger. For det tredje havde sagsøgeren ved sin adfærd efter anmodningen om bødenedsættelse formindsket eller ophævet bevisværdien af de oplysninger, selskabet selv havde videregivet, og havde derved ikke udvist en virkelig samarbejdsånd.

191 Under disse omstændigheder må det – set i lyset af den anfægtede afgørelses begrundelser, som nævnes i præmis 190 ovenfor, og de af sagsøgeren fremførte argumenter, som nævnes i præmis 173 ovenfor – for det første undersøges, om de oplysninger, sagsøgeren fremlagde i forbindelse med selskabets anmodning om bødenedsættelse, repræsenterede en betydelig merværdi. For det andet må det i givet fald undersøges, om sagsøgeren har formindsket den troværdighed, som der må tillægges disse oplysninger, ved at rejse tvivl om de beviser, Ideal Standard har fremlagt, således at oplysningerne ikke kunne anses for at have en betydelig merværdi.

192 Det må for det første fastslås, at sagsøgeren ikke har anfægtet Kommissionens konklusion om, at sagsøgeren ikke har fremlagt nogen oplysninger om overtrædelsen vedrørende vandhaner og armaturer i Frankrig. Under disse omstændigheder skal undersøgelsen af sagsøgerens argumenter begrænses til merværdien af de oplysninger, sagsøgeren har fremlagt om overtrædelsen vedrørende keramiske artikler i Frankrig.

193 Det bemærkes endvidere, at der – som Kommissionen har gjort gældende i sine skriftlige indlæg – ikke er blevet fastslået nogen overtrædelse vedrørende keramiske artikler i Frankrig i perioden fra 1995 til begyndelsen af 2004, hvilket sagsøgeren i øvrigt ikke har anfægtet. Det er derfor med rette, at Kommissionen ikke har indrømmet nogen nedsættelse for de oplysninger, sagsøgeren har fremlagt vedrørende denne periode.

194 Hvad derudover angår de oplysninger, sagsøgeren har fremlagt om den overtrædelse vedrørende keramiske artikler, der blev begået i Frankrig i 2004, bemærkes, at Kommissionen, som det fremgår af 556., 583., 584., 587. og 588. betragtning til den anfægtede afgørelse, har støttet sig til fire beviser for at fastslå, at der forelå en overtrædelse: for det første Ideal Standards anmodning om bødenedsættelse (583. betragtning til den anfægtede afgørelse), for det andet en tabel fremlagt af Ideal Standard som bilag til anmodningen (588. betragtning til den anfægtede afgørelse), for det tredje sagsøgerens anmodning om bødenedsættelse (556., 587. og 588. betragtning til den anfægtede afgørelse) og for det fjerde Duravits svar på klagepunktsmeddelelsen (584. betragtning til den anfægtede afgørelse).

195 Endelig har Kommissionen, i modsætning til hvad den har anført i sine skriftlige indlæg, i det væsentlige i den anfægtede afgørelse fundet, at den ikke kunne basere konstateringen af en overtrædelse vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004 alene på den mundtlige erklæring, som Ideal Standard afgav i forbindelse med selskabets anmodning om bødenedsættelse, og den tabel, der blev fremlagt som bilag til anmodningen. Kommissionen har således i 588. betragtning til den anfægtede afgørelse anført følgende:

»Kommissionen har ikke påstået, at den tabel, som Ideal Standard har fremlagt som bilag til sin anmodning [om bødenedsættelse], kunne karakteriseres som et dokument, der er samtidigt med de faktiske omstændigheder. Den repræsenterer ikke desto mindre et forsøg fra Ideal Standards side på at give en så detaljeret fremstilling som muligt af de faktiske omstændigheder, der er omhandlet i selskabets erklæring. Selv uden at tage hensyn til dette beviselement kan det på grundlag af tre erklæringer [nemlig Ideal Standards anmodning om bødenedsættelse, sagsøgerens anmodning om bødenedsættelse og endelig Duravits svar på klagepunktmeddelelsen] bevises, at minimumspriser blev samordnet under AFICS-mødet i februar 2004.«

196 Det må derfor for det første fastslås, at Kommissionen i den anfægtede afgørelse selv har støttet sig til de oplysninger, sagsøgeren fremlagde i forbindelse med sin anmodning om bødenedsættelse, ved fastslåelsen af eksistensen af en overtrædelse vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004. Det fremgår således af den anfægtede afgørelse, at de oplysninger, sagsøgeren fremlagde, var af objektiv nytte for Kommissionen.

197 Det må for det andet fastslås, at Kommissionen uden de oplysninger, sagsøgeren fremlagde, ikke alene på grundlag af de beviser, Ideal Standard fremlagde i forbindelse med selskabets anmodning om bødenedsættelse, ville have kunnet bevise overtrædelsen vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004. Selv om Duravit ganske vist, som det fremgår af 584. og 587. betragtning til den anfægtede afgørelse, i sit svar på klagepunktsmeddelelsen bekræftede, at der havde fundet drøftelser af minimumspriser sted under det af Ideal Standard nævnte møde i AFICS, rejste Duravit ikke desto mindre også tvivl om bevisværdien af den tabel, Ideal Standard havde fremlagt, som det fremgår af Duravits mundtlige indlæg under det møde, som fandt sted i Kommissionen den 12. november 2007.

198 Det må, henset til de foregående forhold, fastslås, at de oplysninger, som sagsøgeren fremlagde i forbindelse med sin anmodning om bødenedsættelse, repræsenterer en betydelig merværdi. Disse oplysninger gjorde det således muligt for Kommissionen at fastslå en overtrædelse vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004, fordi de bekræftede eksistensen af en drøftelse vedrørende minimumspriser for lavpris-keramiske artikler under mødet i AFICS den 25. februar 2004 (588. betragtning til den anfægtede afgørelse). Det er således med urette, at Kommissionen har nægtet at anerkende den betydelige merværdi af sagsøgerens erklæring i forbindelse med dennes anmodning om bødenedsættelse og at indrømme sagsøgeren en bødenedsættelse i den henseende.

199 Konklusionen i præmis 198 ovenfor berøres ikke af Kommissionens argumenter med henblik på at godtgøre, at de oplysninger, sagsøgeren fremlagde, ikke havde nogen betydelig merværdi.

200 For det første kan Kommissionens argument om, at de oplysninger, som sagsøgeren fremlagde til støtte for sin anmodning om bødenedsættelse, var af generel karakter, mens de oplysninger, som Ideal Standard fremlagde, var konkrete og udførlige, ikke tiltrædes. Ideal Standards anmodning om en bødenedsættelse i medfør af samarbejdsmeddelelsen af 2002 var således, navnlig henset til anfægtelsen af bevisværdien af de beviser, Ideal Standard fremlagde i den forbindelse, ikke i sig selv tilstrækkelig til, at der kunne fastslås en overtrædelse vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004. Derudover havde de af sagsøgeren fremlagte oplysninger på trods af deres generelle karakter ikke desto mindre understøttet de beviser, som Ideal Standard fremlagde, og således givet Kommissionen mulighed for at fastslå overtrædelsen. Som det fremgår af præmis 197 ovenfor, ville Kommissionen således ikke uden de oplysninger, sagsøgeren fremlagde, alene på grundlag af de beviser, Ideal Standard fremlagde i forbindelse med selskabets anmodning om bødenedsættelse, have kunnet bevise overtrædelsen vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004.

201 For det andet er Kommissionens argument om, at den kunne have bevist overtrædelsen på grundlag af de talrige tabeller, som omhandlede udveksling af oplysninger, og Ideal Standards udtrykkelige og udførlige bekræftelse deraf, som støttes af et dokument, der blev udarbejdet efter et møde, ubegrundet. Det bemærkes således, at Kommissionen i 588. betragtning til den anfægtede afgørelse i det væsentlige fandt, at den ikke kunne basere konstateringen af en overtrædelse vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004 på den mundtlige erklæring, som Ideal Standard afgav i forbindelse med selskabet anmodning om bødenedsættelse, og den tabel, der blev fremlagt som bilag til anmodningen (jf. præmis 195 ovenfor).

202 Henset til det ovenfor anførte og henset til 556., 587. og 588. betragtning til den anfægtede afgørelse, hvoraf det fremgår, at de beviser, sagsøgeren fremlagde, faktisk gav Kommissionen mulighed for at fastslå overtrædelsen vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004, må det fastslås, at Kommissionen har begået en fejl ved vurderingen af merværdien af de beviser, sagsøgeren fremlagde i forbindelse med sin anmodning om bødenedsættelse som bedømt ved den administrative procedures afslutning.

203 Under disse omstændigheder må det for det andet undersøges, om sagsøgeren, som Kommissionen i det væsentlige har gjort gældende i den anfægtede afgørelse og i sine skriftlige indlæg, ved sin adfærd efter anmodningen om bødenedsættelse har undermineret den betydelige merværdi af de oplysninger, sagsøgeren fremlagde.

204 Det bemærkes i den henseende, at Kommissionen i 1300. betragtning til den anfægtede afgørelse har anført, at Roca-koncernen »ikke har udvist en virkelig samarbejdsånd under den [administrative] procedure«, men tværtimod har udvist en adfærd, som har »formindsket værdien af de beviser, som [Roca-koncernen] oprindeligt havde fremlagt«.

205 Det præciseres derudover i 1295. betragtning til den anfægtede afgørelse, at »[sagsøgeren] og Laufen [Austria] begge to på det kraftigste har bestridt de faktiske omstændigheder, der er beskrevet i klagepunktsmeddelelsen (jf. f.eks. [360.-365. og 579.-582. betragtning til den anfægtede afgørelse]), og

derved har rejst væsentlig tvivl om den konkurrencebegrænsende karakter af den adfærd, som Roca[-koncernen] skulle have bevist ved de erklæringer, som [selskabet] afgav i forbindelse med sin anmodning [om bødenedsættelse]«. Det bemærkes endvidere i den forbindelse, at 360.-365. betragtning til denne afgørelse gengiver de argumenter, Laufen Austria anførte i sit svar på klagepunktsmeddelelsen vedrørende konkurrencebegrænsende adfærd på det østrigske marked. 579.-582. betragtning til samme afgørelse gengiver de erklæringer, Roca-koncernen afgav om ulovlige former for praksis vedrørende vandhaner og armaturer i Frankrig.

206 Det bemærkes i øvrigt, at Kommissionen i 586. betragtning til afgørelsen har anført som følger:

»Roca[-koncernen] har givet en selvmodsigende fremstilling af de faktiske omstændigheder. Samtidig med at udvekslingerne af minimumspriser i AFICS fra 2002 til 2004 i almindelighed bekræftes, søger [Roca-koncernen] at diskreditere Ideal Standards understøttende erklæring, idet den konkluderer, at Kommissionen bør vende tilbage til spørgsmålet, om det er muligt at føre bevis for en samordning af minimumspriser. Roca[-koncernen] gør bl.a. gældende, at den beskrivelse, som Ideal Standard har givet af samordningen af minimumspriser ved mødet den 25. februar 2004, ikke er blevet bekræftet af andre virksomheder, som har indgivet en anmodning om bødenedsættelse. [Den] gør endvidere gældende, at den tabel, som Ideal Standard har fremlagt, ikke kan anses for at være et afgørende bevis. Ifølge Roca[-koncernen] fremgår det af denne tabel, at Ideal Standard ser ud til at have sammenblandet den praksis, der blev udøvet i Frankrig, og den, der blev udøvet i Italien (fordi dokumentet er på italiensk).«

207 Det fremgår således af de i præmis 204-206 ovenfor nævnte betragtninger til den anfægtede afgørelse, at de oplysninger, som sagsøgeren oprindeligt fremlagde, ikke længere havde en betydelig merværdi, henset til den omstændighed, at sagsøgeren selv havde formindsket deres nytteværdi, idet sagsøgeren rejste tvivl om troværdigheden af disse samme oplysninger.

208 Det bemærkes i den henseende for det første, at det fremgår af anmodningen om bødenedsættelse, som affattet i skrivelserne af 17. og 20. januar 2006, at de ikke er blevet affattet i Roca-koncernens navn i sin helhed, men i sagsøgerens eget navn og i Laufen-koncernens navn, for så vidt som førstnævnte koncerns aktiviteter i Frankrig var blevet integreret i sidstnævnte koncern. Laufen Austrias erklæringer under den administrative procedure er derfor kun relevante ved afgørelsen af, om sagsøgeren har formindsket merværdien af de oplysninger, sagsøgeren fremlagde for Kommissionen, for så vidt som de vedrører den konkurrencebegrænsende praksis, som fandt sted på det franske marked. Som fastslået i præmis 205 ovenfor vedrører 360.-365. betragtning til den anfægtede afgørelse, som Kommissionen har henvist til i 1295. betragtning til samme afgørelse, imidlertid udelukkende det østrigske marked. Derfor er disse betragtninger ikke udtryk for nogen anfægtelse af de oplysninger, som sagsøgeren har fremlagt i forbindelse med sin anmodning om bødenedsættelse for så vidt angår det franske marked.

209 For det andet vedrører 579.-582. betragtning til den anfægtede afgørelse, som allerede fastslået i præmis 205 ovenfor, de erklæringer, Roca-koncernen har afgivet om den ulovlige praksis vedrørende vandhaner og armaturer, der fandt sted i Frankrig. De godtgør således ikke, at sagsøgeren med disse erklæringer har rejst tvivl om merværdien af de oplysninger, selskabet selv har givet Kommissionen. Disse oplysninger vedrører således udelukkende overtrædelsen vedrørende keramiske artikler i Frankrig.

210 For det tredje giver de forhold, der er nævnt i 586. betragtning til den anfægtede afgørelse, som gengivet af Kommissionen i sine skriftlige indlæg, ikke mulighed for at konkludere, at sagsøgeren har diskrediteret de oplysninger, som sagsøgeren selv fremlagde. Det fremgår således af såvel den anfægtede afgørelse som af Kommissionens skriftlige indlæg, at sagsøgeren bekræftede udvekslingerne af minimumspriser for lavpris-keramiske artikler i AFICS, bl.a. i 2004, hvilket er uomtvistet. Det er ganske vist korrekt, at sagsøgeren har rejst tvivl om bevisværdien af Ideal Standards erklæring vedrørende mødet i AFICS den 25. februar 2004 og af det dokument, som sidstnævnte udfærdigede til

støtte for sin erklæring. Ikke desto mindre må det fastslås, at sagsøgeren derved indskrænkede sig til at fremføre argumenter for Kommissionen, som tilsigtede at godtgøre, at de beviser, Ideal Standard havde fremlagt, ikke var tilstrækkelige til at godtgøre eksistensen af en overtrædelse vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004, med det formål at godtgøre, at de oplysninger, sagsøgeren selv havde fremlagt i forbindelse med sin anmodning om bødenedsættelse, var nødvendige, for at Kommissionen kunne bevise denne overtrædelse, og derfor af betydelig merværdi.

211 Henset til de ovenstående overvejelser må det fastslås, at Kommissionen med urette i 1300. betragtning til den anfægtede afgørelse fastslog, at sagsøgeren ved sin adfærd efter anmodningen om bødenedsættelse havde formindsket værdien af de beviser, sagsøgeren oprindeligt havde fremlagt.

212 De argumenter, Kommissionen har fremført i den henseende, ændrer ikke denne konklusion.

213 Kommissionens argument om, at sagsøgeren har undladt at opfylde sin samarbejdsforpligtelse, idet sagsøgeren anfægtede bevisværdien af såvel Ideal Standards erklæring om mødet i AFICS den 25. februar 2004 som af det dokument, Ideal Standard fremlagde til støtte for sin erklæring, er for det første ubegrundet. Det må således fastslås, at sagsøgeren indskrænkede sig til at rejse tvivl om, hvorvidt de beviser, Ideal Standard havde fremlagt, var tilstrækkelige til at fastslå, at der forelå en overtrædelse vedrørende keramiske artikler i Frankrig i 2004. Derved indskrænkede sagsøgeren sig til at anføre forhold, som kunne godtgøre den betydelige merværdi af de oplysninger, sagsøgeren selv havde fremlagt i forbindelse med sin anmodning om bødenedsættelse.

214 Kommissionens argument om, at en virksomhed ikke kan basere sin anmodning om nedsættelse på faktiske omstændigheder, som Kommissionen i sidste instans ikke holder virksomheden ansvarlig for, er for det andet ubegrundet. Selv om Kommissionen ganske vist ikke har fastslået nogen overtrædelse vedrørende keramiske artikler i perioden fra 1995 til begyndelsen af 2004, er sagsøgeren ikke desto mindre blevet holdt ansvarlig for den i Frankrig i 2004 begåede overtrædelse vedrørende keramiske artikler. Det må således fastslås, at de oplysninger, sagsøgeren fremlagde, faktisk gjorde det muligt for Kommissionen at fastslå denne overtrædelse, som konstateret i præmis 198 ovenfor.

215 Sagsøgeren må således gives medhold i det femte anbringende, for så vidt som det vedrører den fejlagtige vurdering af sagsøgerens anmodning om bødenedsættelse.

216 Under disse omstændigheder er det ikke længere fornødent at undersøge sagsøgerens argument om, at Kommissionen har tilsidesat sagsøgerens ret til forsvar, for så vidt som sagsøgeren ikke har haft adgang til Duravits svar på klagepunktsmeddelelsen. Det fremgår således af sagsøgerens skriftlige indlæg, at dette argument er snævert forbundet med anfægtelsen af Kommissionens vurdering, hvorefter sagsøgeren ikke havde fremlagt oplysninger, der repræsenterede en betydelig merværdi. Sagsøgeren gives imidlertid i præmis 202, 211 og 215 ovenfor medhold i de argumenter, sagsøgeren har anført vedrørende denne anfægtelse.

217 I det omfang sagsøgeren gives medhold i det femte anbringende, for så vidt som det vedrører den fejlagtige vurdering af sagsøgerens anmodning om bødenedsættelse (jf. præmis 125 ovenfor), er det ufornødent at undersøge sagsøgerens argument, der gengives i præmis 172 ovenfor, om, at Kommissionen har tilsidesat princippet om beskyttelse af den berettigede forventning ved i den anfægtede afgørelse at ophæve den betingede nedsættelse, som sagsøgeren blev givet meddelelse om ved skrivelsen af 8. december 2006.

218 Konsekvenserne af den ulovlighed, der er fastslået i præmis 215 ovenfor, for den bøde, sagsøgeren er blevet pålagt, drages under undersøgelsen af sagsøgerens påstande om omgørelse i præmis 232 ff. nedenfor.

Fejlen ved anvendelsen af retningslinjerne af 2006

219 Sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen har begået en fejl, for så vidt som den ikke har indrømmet sagsøgeren en nedsættelse for samarbejde som formildende omstændighed som omhandlet i punkt 29 i retningslinjerne af 2006.

220 Kommissionen har bestridt, at sagsøgerens argumenter er begrundede.

221 Det bemærkes for det første, at det i henhold til retspraksis fremgår af punkt 29, fjerde led, i retningslinjerne af 2006, at Kommissionen har forpligtet sig til inden for rammerne af det skøn med hensyn til de formildende omstændigheder, som den har pligt til at tage hensyn til ved fastsættelsen af bøderne, at indrømme en bødenedsættelse, når »den pågældende virksomhed samarbejder effektivt med Kommissionen uden for anvendelsesområdet for [samarbejds]meddelelsen […] og ud over dens retlige pligt til at samarbejde« (dommen i sagen Arkema France mod Kommissionen, nævnt i præmis 176 ovenfor, præmis 168).

222 En anvendelse af punkt 29, fjerde led, i retningslinjerne af 2006 kan imidlertid ikke have som konsekvens, at samarbejdsmeddelelsen af 2002 fratages sin effektive virkning. Det bemærkes således, at denne meddelelse fastsætter en ramme for, hvordan virksomheder, som deltager i eller har deltaget i hemmelige karteller, skal belønnes for at samarbejde med Kommissionen. Det fremgår således af ordlyden og opbygningen af nævnte meddelelse, at virksomhederne i princippet kun kan opnå en nedsættelse af bøden på grund af deres samarbejde, når de opfylder de strenge betingelser, som er fastsat i nævnte meddelelse.

223 For at sikre den effektive virkning af samarbejdsmeddelelsen af 2002 er det således kun i usædvanlige situationer, at Kommissionen har pligt til at indrømme en nedsættelse af bøden til en virksomhed på grundlag af punkt 29, fjerde led, i retningslinjerne af 2006. Dette er navnlig tilfældet, når en virksomheds samarbejde, som går ud over dens retlige pligt til at samarbejde uden imidlertid at give virksomheden ret til en bødenedsættelse i medfør af samarbejdsmeddelelsen af 2002, er af objektiv nytte for Kommissionen. En sådan nytte bør konstateres, når Kommissionen i sin endelige afgørelse baserer sig på beviser, som en virksomhed har givet den inden for rammerne af sit samarbejde, og i mangel af hvilke Kommissionen ikke ville have været i stand til helt eller delvist at sanktionere den omhandlede overtrædelse (dommen i sagen Arkema France mod Kommissionen, nævnt i præmis 176 ovenfor, præmis 170).

224 I den foreliggende sag bemærkes for det første, at Kommissionen, som det fremgår af præmis 202 og 211 ovenfor, med urette i den anfægtede afgørelse har fastslået, at de beviser, som sagsøgeren har fremlagt i forbindelse med dennes anmodning om bødenedsættelse, var uden betydelig merværdi, og at sagsøgeren i mangel af et virkeligt samarbejde ikke var berettiget til en bødenedsættelse i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002. I henhold til den i præmis 223 ovenfor nævnte retspraksis er det kun i usædvanlige situationer, og navnlig når en virksomheds samarbejde ikke giver ret til en bødenedsættelse i medfør af samarbejdsmeddelelsen af 2002, at Kommissionen kan være forpligtet til at indrømme en nedsættelse af bøden til en virksomhed på grundlag af punkt 29, fjerde led, i retningslinjerne af 2006. Det må derfor, henset til konstateringen i præmis 211 ovenfor, hvorefter Kommissionen skulle have indrømmet sagsøgeren en bødenedsættelse i henhold til samarbejdsmeddelelsen af 2002, fastslås, at Kommissionen ikke var forpligtet til at indrømme sagsøgeren en bødenedsættelse i henhold til denne bestemmelse. Det må for det andet under alle omstændigheder fastslås, at sagsøgeren ikke har redegjort for nogen usædvanlige omstændigheder, der kan begrunde, at Kommissionen skulle vurdere sagsøgerens samarbejde med henblik på denne bestemmelse.

225 Det må derfor fastslås, at sagsøgeren ikke har godtgjort, at Kommissionen har begået en fejl ved ikke at indrømme sagsøgeren en bødenedsættelse på grundlag af punkt 29, fjerde led, i retningslinjerne af 2006. Det femte anbringende må derfor, for så vidt som det bygger på dette punkt, forkastes som ubegrundet.

226 På baggrund af det ovenfor anførte skal sagsøgeren gives delvist medhold i det femte anbringende, for så vidt som sagsøgeren har gjort gældende, at Kommissionen har begået en fejl ved vurderingen af merværdien af de oplysninger, sagsøgeren fremlagde i forbindelse med sin anmodning om bødenedsættelse, mens anbringendet i øvrigt forkastes.

227 Det fremgår af undersøgelsen af de fem anbringender, som sagsøgeren har fremsat, at sagsøgeren må gives medhold i det femte anbringende, for så vidt som det er rettet mod en fejl ved vurderingen af merværdien af de oplysninger, sagsøgeren fremlagde i forbindelse med sin anmodning om bødenedsættelse, mens anbringendet, ligesom de andre anbringender, i øvrigt skal forkastes.

228 For så vidt angår de følger, der skal drages af påstanden om delvis annullation af den anfægtede afgørelse, bemærkes, at Kommissionen for så vidt angår den anfægtede afgørelses artikel 1 i denne artikels stk. 3 har anført, at sagsøgeren havde overtrådt artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 ved at deltage i en overtrædelse i Frankrig og Østrig fra den 10. december 2002 til den 9. november 2004. Det må i den henseende fastslås, at idet ingen af de af sagsøgeren fremsatte anbringender har anfægtet denne konstatering, er denne artikel ikke ulovlig. Disse påstande om delvis annullation må således forkastes, for så vidt som de vedrører den anfægtede afgørelses artikel 1, stk. 3.

229 Derimod må den anfægtede afgørelses artikel 2, stk. 4, litra b), henset til konklusionen i præmis 226 og 227 ovenfor, annulleres, for så vidt som Kommissionen har fastsat den bøde, sagsøgeren er blevet pålagt, uden at tage hensyn til sagsøgerens samarbejde.

230 Da sagsøgeren med sin anden påstand subsidiært har nedlagt påstand om nedsættelse af den bøde, sagsøgeren er blevet pålagt, må denne bøde fastsættes i forbindelse med undersøgelsen af denne påstand.

2. *Påstanden om nedsættelse af den bøde, sagsøgeren er blevet pålagt*

231 Henset til sagsøgerens anden påstand, hvorved denne subsidiært anmoder Retten om at nedsætte den bøde, sagsøgeren er blevet pålagt (jf. præmis 33 ovenfor), påhviler det Retten under udøvelse af sin fulde prøvelsesret at træffe afgørelse dels vedrørende konsekvenserne af den fejl, som Kommissionen har begået, og som er gengivet i præmis 202 og 211 ovenfor, for beregningen af den bøde, som sagsøgeren er blevet pålagt, dels vedrørende de andre argumenter, som sagsøgeren har fremført for Retten med henblik på at opnå en nedsættelse af den bøde, den er blevet pålagt.

Konsekvenserne af Kommissionens fejl for så vidt angår bedømmelsen af værdien af de beviser, som er blevet fremlagt til støtte for sagsøgerens anmodning om bødenedsættelse

232 Hvad angår den fejlagtige vurdering af værdien af sagsøgerens anmodning om bødenedsættelse, som fastslået i præmis 215 ovenfor, har Kommissionen gjort gældende, at hvis Retten finder, at sagsøgeren har bibragt en betydelig merværdi og ført bevis for et ærligt eller virkeligt samarbejde, bør den nedsættelse, der finder anvendelse, ikke overstige 3%, fordi udstrækningen af samarbejdet i det foreliggende tilfælde var meget begrænset, idet det kun omfattede keramiske produkter og det franske marked.

233 Det præciseres i den henseende, at selv om samarbejdsmeddelelsen af 2002 ikke foregriber Unionens retsinstansers bedømmelse af bødenedsættelsen, når disse retsinstanser udøver deres fulde prøvelsesret, finder Retten det i den foreliggende sag passende at lade sig inspirere af

samarbejdsmeddelelsen ved omregningen af bødens størrelse, bl.a. fordi retningslinjerne giver mulighed for at tage alle de relevante omstændigheder i sagen i betragtning og at pålægge alle de virksomheder, der har deltaget i den fastslåede overtrædelse, bøder, som er forholdsmæssige.

234 Det bemærkes i den henseende, at punkt 23, litra b), første afsnit, i samarbejdsmeddelelsen af 2002 indeholder tre grupper af bødenedsættelser. Den første virksomhed, der opfylder betingelsen i nævnte meddelelses punkt 21, har således ret til en nedsættelse af bøden på mellem 30 og 50%, den anden virksomhed har ret til en nedsættelse på mellem 20 og 30%, og de efterfølgende virksomheder har ret til en maksimal nedsættelse af bøden på 20%.

235 Punkt 23, litra b), andet afsnit, i samarbejdsmeddelelsen af 2002 angiver, at »[f]or at kunne fastsætte nedsættelsens størrelse inden for hver af disse grupper vil Kommissionen tage tidspunktet for fremlæggelsen af det fremlagte bevismateriale, som falder ind under betingelserne fastlagt under [nævnte meddelelses artikel 21], i betragtning, foruden hvorvidt det repræsenterer betydelig merværdi«, og at Kommissionen »også kan tage omfanget og varigheden af samarbejde tilvejebragt af virksomheden efter datoen for fremlæggelsen i betragtning«.

236 Det bemærkes indledningsvis, at sagsøgeren i den foreliggende sag, som det fremgår af 1289. betragtning til den anfægtede afgørelse, var en del af den tredje virksomhed, der indgav en anmodning om bødenedsættelse efter den, som Grohe og dets datterselskaber indgav, og den, Ideal Standard og dets datterselskaber indgav, idet den anmodning, Masco og dets datterselskaber indgav, opnåede bødefritagelse. Under disse omstændigheder kan sagsøgeren i henhold til punkt 23, litra b), første afsnit, tredje led, i samarbejdsmeddelelsen af 2002 højst indrømmes en nedsættelse på 20%, hvilket sagsøgeren i øvrigt ikke har anfægtet.

237 Endvidere er sagsøgerens anmodning om bødenedsættelse blevet indgivet den 17. januar 2006 (jf. præmis 9 ovenfor), dvs. ca. et år og seks måneder efter Masco og dets datterselskaber fremsatte anmodning om bødefritagelse (jf. præmis 5 ovenfor), og omtrent et år og to måneder efter Grohe og dets datterselskaber og Ideal Standard og dets datterselskaber indgav anmodninger om bødenedsættelse (jf. præmis 7 ovenfor), men før fremsendelsen af klagepunktsmeddelelsen.

238 Det bemærkes endelig, at sagsøgerens erklæring til støtte for sin anmodning om bødenedsættelse er af generel karakter og ikke vedrører noget konkret møde. Erklæringen har endvidere kun muliggjort fastslåelsen af overtrædelsen for otte måneder i 2004 og kun for så vidt angår keramiske artikler og det franske marked.

239 Retten finder derfor under hensyn til samtlige omstændigheder i sagen, og særlig de i præmis 236-238 gengivne omstændigheder, at der bør indrømmes sagsøgeren en nedsættelse på 6% af den bøde, sagsøgeren er blevet pålagt, dvs. en nedsættelse på 402 000 EUR.

240 Derfor fastsætter Retten, henset til konklusionerne i præmis 239 ovenfor, den samlede bøde, sagsøgeren pålægges in solidum for den overtrædelse, sagsøgeren har deltaget i i Frankrig, til 6 298 000 EUR.

[udelades]

På grundlag af disse præmisser

udtaler og bestemmer

RETTEN (Fjerde Afdeling):

1) Artikel 2, stk. 4, litra b), i Kommissionens afgørelse K(2010) 4185 endelig af 23. juni 2010 om en procedure i henhold til artikel 101 TEUF og EØS-aftalens artikel 53 (sag COMP/39.092 – Badeværelsesudstyr og -inventar) annulleres, for så vidt som Europa-Kommissionen har fastsat den bøde, Roca er blevet pålagt in solidum, uden at tage hensyn til nævnte selskabs samarbejde.

2) Den bøde, Roca er blevet pålagt i artikel 2, stk. 4, litra b), i afgørelse K(2010) 4185 endelig, fastsættes til 6 298 000 EUR.

3) I øvrigt frifindes Kommissionen.

4) Kommissionen bærer sine egne omkostninger og betaler en tredjedel af Rocas omkostninger.

5) Roca bærer to tredjedele af sine egne omkostninger.

Pelikánová Jürimäe Van der Woude

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 16. september 2013.

Underskrifter